

Mariusz Miziołek

Instytut Nafty i Gazu, Oddział Krosno

Mapa geologiczna fałdu Strachociny. Nowe dane na starej mapie. Część I

Wstęp

Rejon Strachociny był przedmiotem zainteresowania geologów i wiertników już od końca XIX wieku – głównie za sprawą występujących tu naturalnych bełkotek gazowych. Efektem tego zainteresowania była realizacja wierceń oraz mozolne rozpoznawanie geologii tego rejonu; zarówno w oparciu o wykonane wiercenia, jak i powierzchniowe prace kartograficzne.

W efekcie prowadzonych prac wiertniczo-geologicznych, w 1928 r. zostało odkryte złożo gazu ziemnego w piaskowcach istebniańskich. Rozpoznanie geologiczne odbywało się stopniowo, początkowo mając charakter wrywkowy i bardzo ogólny. Budową geologiczną tego rejonu zajmowało się wielu geologów, m.in.: R. Zuber (1988, 1917), J. Noth (1915, 1918), J. Nowak (1917), J. Hempel (1919, 1930), S. Weigner (1928, 1929, 1930) oraz B. Bujalski (1930, 1933).

Szczegółowe prace kartograficzne w rejonie Strachociny zostały podjęte dopiero w latach 30. XX wieku przez J. Obtulowicza i S. Zawadzkiego, a następnie kontynuowane w czasie II wojny światowej przez S. Krajewskiego i J. Hempla, zaś po II wojnie światowej – przez J. Obtulowicza, S. Olewicza i S. Wdowiarza. Efektem pracy tego ostatniego było wykonanie częściowego zdjęcia Pakoszówki i Strachociny, które w latach 1950–1954 zostało uzupełnione przez S. Depowskiego. Właśnie S. Depowski zebrał i ostatecznie zestawiał wszystkie dotychczasowe wyniki prac oraz opracował mapę fałdu Sanok-Strachocina-Turze Pole-Zmiennica, w skład którego wchodzi fałd Strachociny. Mapa fałdu Strachociny jest jedyną dotychczas opracowaną mapą geologiczną tego fałdu i nie była aktualizowana od czasu jej powstania, czyli od 1954 roku.

Tymczasem w ostatnich latach (2008 r.) przystąpiono do rozbudowy istniejącego tu – w dawnym złożu Strachocina – podziemnego magazynu gazu. W związku z tym wykonywane są nowe otwory eksploatacyjne, a od 2009 r. prowadzone są liczne prace związane z budową, w tym linijne wykopy pod gazociągi. Wykopy te przecinają duży obszar fałdu Strachociny zarówno w poprzek, jak i wzdłuż. W związku z tym, z inicjatywy autora oraz mgr inż. R. Duszy z zakładu Podziemnego Magazynu Gazu w INiG Oddział Krosno, a także przy wsparciu finansowym PGNiG S.A. Oddział Sanok oraz Komitetu Badań Naukowych, zostały podjęte prace kartograficzne mające na celu udokumentowanie geologiczne prowadzonych prac ziemnych, w tym przede wszystkim wykopów pod gazociągi (ok. 8 km długości).

Efektem końcowym prowadzonych prac będzie uzupełnienie i weryfikacja powierzchniowej mapy geologicznej fałdu Strachociny; zarówno o dane kartograficzne, jak i prowadzone po 1954 r. wiercenia na obszarze tego fałdu.

Przedstawiony artykuł będzie składać się z dwóch części. Część I, przedstawiona poniżej, ma na celu zaznajomienie z historią dotychczas prowadzonych prac geologicznych i wiertniczych oraz prezentuje stan rozpoznania budowy geologicznej fałdu Strachociny do roku 1955. Późniejszy stan rozpoznania geologicznego – z lat 90., wraz z aktualnie prowadzonymi pracami wiertniczymi oraz badaniami terenowymi – zostanie przedstawiony w II części artykułu. Przewiduje się, że ta część zostanie opublikowana po zakończeniu trwających prac kartograficznych, co jest planowane w drugiej połowie 2010 r.

Przebieg wierceń na fałdzie Strachociny

Zainteresowanie wiertników i geologów rejonem Strachociny rozpoczęło się pod koniec XIX wieku i było związane z istnieniem na tym terenie naturalnych wypływów gazowych. Pierwszym, który zwrócił na nie uwagę był Mac Garvey – znany w tym czasie przedsiębiorca naftowy. Około 1895 r. Mac Garvey rozpoczął na obszarze Strachociny pierwsze prace wiertnicze, odwiercając 6 otworów. Pierwszy z nich miał głębokość ok. 400 m, był zlokalizowany w pobliżu naturalnego wypływu gazu i użytkiwał słabą wydajność. Pozostałe otwory zlokalizowane były również w SW części fałdu i miały nieco mniejszą głębokość, bo ok. 200–300 m. Poza śladami gazu i małą ilością wosku otwory były negatywne.

Po kilku latach przerwy Mac Garvey wierci ponownie na Strachocinie. Otwór nr VIII, wiercony do głębokości ok. 500 m, dostaje w spodzie silny przypływ gazu, który wybuch – niszcząc rury. B. Bujalski pisze o tym, że w 1900 r. wiercono trzy otwory, z czego jeden dowiercił do głębokości ok. 730 m, nawiercając kilka razy ślady ropy i silne wypływy gazu. Gaz z tego otworu miał się wydobywać do 1930 r., kiedy to został zaiłowany.

J. Grzybowski i J. Noth wspominają o otworze z 1901 r., wierconego również przez Mac Garveya, który dotarł do głębokości 700 m, nawiercając lekką ropę oraz gazy.

W 1927 r. został odwiercony odwiert Strachocina-1, zaprojektowany przez geologów: B. Bujalskiego i S. Weignera, przy współudziale W. Rogali i E. Jabłońskiego. Odwiert ten 8.09.1928 r. uzyskał z głębokości 788 m przypływ gazu w ilości 100 m³/min., z piaskowca kredowego (istebniańskiego). W 1930 r. został odwiercony odwiert Strachocina-2, na NE przegubie fałdu. Odwiert ten również uzyskał przypływ gazu. W okresie II wojny światowej zostały odwiercone otwory: S-6, S-4 i S-7. Zaraz po wojnie

odwiercono otwory: S-3, S-5 i S-8 do S-18. Z otworów tych jedynie otwory S-14 i S-15 były negatywne, ale pozwoliły na okonturowanie złoża.

Dla zbadania głębszych warstw, w 1950 r. został odwiercony odwiert S-20, według projektu S. Wdowiarza i J. Obtulowicza. Projektowany do głębokości 2500 m otwór, wobec trudności technicznych, został zakończony w głębokości 1697,1 m. Dolną kredę nawiercił on w głębokości 1398 m (w 1952 r.) i wykazał obecność niższych horyzontów istebniańskich. Zostało to potwierdzone przez dwa kolejne odwierty poszukiwawcze: S-21 i S-22, odwiercone w 1953 r. i 1954 r.

W latach 1953–1956 zostały odwiercone otwory eksploatacyjne od S-23 do S-41, które pozwoliły na uściślenie budowy geologicznej złoża gazu ziemnego w piaskowcach istebniańskich.

Z kolei w latach 1955–1957 odwiercono otwory S-50 i S-51, a w latach 1979–1980 odwiert S-52 – wszystkie w charakterze odwiertów poszukiwawczych, które miały na celu określenie ropo- i gazonośności utworów dolnej kredy.

Kolejne otwory: od S-42 do S-47, wykonane w latach 1989–1992, miały charakter rozpoznawczy i były związane z budową w złożu podziemnego magazynu gazu. Ich zasadniczym celem było pobranie rdzeni do badań, określenie nasyceń skał zbiornikowych i uściślenie budowy przestrzennej złoża.

Od 2008 r. na PMG Strachocina trwają kolejne wiercenia – tym razem otworów horyzontalnych, które mają charakter otworów eksploatacyjnych i związane są z rozbudową pojemności czynnej magazynu. Otwory te, podobnie jak wcześniejsze, pozwoliły na uszczegółowienie budowy geologicznej fałdu oraz budowy przestrzennej poziomów zbiornikowych magazynu.

Historia rozpoznania budowy geologicznej fałdu Strachociny

Pierwszy opis budowy geologicznej fałdu Strachociny przedstawił R. Zuber dopiero w 1898 r., a więc 3 lata po pierwszych wierceniach wykonanych przez Mac Gerveya. Opis ten przedstawiał ogólny zarys budowy geologicznej fałdu Strachociny, z utworami pstręgo eocenu w jądrze i utworami menilitowymi na skrzydłach.

Następny opis budowy geologicznej tego rejonu znany jest dopiero z 1915 r. – jego autorem jest J. Noth, który podał ogólny przebieg fałdu oraz jego budowę, a także wyniki wierceń prowadzonych przez Mac Gerveya.

W 1917 r. opis fałdu (ze szczególnym naciskiem na

rejon Górek) przedstawił J. Nowak, określając również jego możliwości przemysłowe.

W tym samym roku opis fałdu ponownie podaje R. Zuber, zwracając uwagę na jego podwojenie, obecność synkliny środkowej oraz określając – jako dobre – możliwości nawiercenia w nim ropy.

J. Noth ponownie zabiera głos na temat fałdu – tym razem pisząc o jego odcinku SE pomiędzy Jurowcami i Sanokiem – podając jego szczegółową stratyografię. Wyróżnia warstwy krośnieńskie, menilitowe, rogowce, łupki pstrę oraz piaskowce ciężkowickie.

J. Hempel w 1919 r. roku podaje opis budowy geologicznej fałdu w rejonie Górek i jego stosunek do obszaru w rejonie Turzego Pola. Uważa, że fałd w rejonie Górek będzie występował o 50 do 100 m głębiej, ale możliwości nawierzenia ropy określa jako dobre.

H. Trainer w 1927 i 1928 r. opisuje ogólną budowę fałdu oraz omawia możliwości nawierzenia piaskowca ciężkowickiego w rejonie fałdu Strachociny. Ponadto podaje opis sąsiadujących od SW fałdów Bażanówki i Nowosielec.

W 1928 r. S. Weigner w piśmie do Urzędu Górniczego pt.: „*Stosunki geologiczne wiercenia Towarzystwa Naftowego „Galicja” w Strachocinie i Boryslawiu*” omawia budowę geologiczną fałdu. Opisuje eocen w jądrze fałdu i łupki menilitowe na jego skrzydłach. Fałd określa jako podwojony. Pismo to stanowi uzasadnienie wiercenia otworu Strachocina-1. Jego zadaniem miało być określenie możliwości roponośności piaskowca ciężkowickiego. Tego samego roku (02.08.1928 r.) B. Bujalski i S. Weigner w piśmie pt.: „*Über die Lage des „Galizia” Schachtes in Strachocina*” omawiają wyniki wiercenia otworu Strachocina-1 do głębokości 722 m, proponując jednocześnie przerwanie i likwidację otworu oraz założenie drugiego otworu na północnym zafałdowaniu (tymczasem gaz został odkryty na otworze Strachocina-1 w głębokości 788 m – przyp. autora). Pomimo tej opinii wiercenie było kontynuowane i doprowadziło do odkrycia złoża gazu.

Po odkryciu gazu S. Weigner 19.09.1928 r. w piśmie pt.: „*Über die Bohrung des „Galizia” in Strachocina*” podaje głębokości nawierzenia gazu (722–788 m), opis litologiczny poziomu zbiornikowego oraz charakterystykę gazu i wyraża opinię o dalszym pogłębianiu otworu, celem zbadania niższych horyzontów.

Na początku 1929 r. (dokładnie 25.02.1929 r.), w piśmie „*Die geologischen Verhältnisse des saltets von Strachocina*” B. Bujalski i S. Weigner podają skrótowo – ale w nowoczesny sposób – opis stratygrafii, tektoniki i roponośność fałdu Strachociny. Od początku badań fałdu jest to jego najpełniejszy (na tamten czas) opis geologii. Według autorów, stratygrafia fałdu przedstawia się następująco:

- warstwy krośnieńskie – najmłodsze skały tego rejonu opisane są jako szare i miękkie łupki margliste oraz szare, mikowe piaskowce – czasami gruboławicowe, a miąższość całego kompleksu oceniono na ok. 800 m,
- formacja łupków menilitowych – utwory te opisane są jako czarne, liściaste łupki bitumiczne z wkładkami cienkich piaskowców krzemionkowych, z rogowcami w dolnej części; miąższość: ok. 120 m,
- eocen – utwory eocenu zostały opisane jako zielone

łupki, często krzemionkowe, czerwone, miękkie iłolupki i cienkie ławice białych, drobnoziarnistych piaskowców. Poniżej występuje gruboławicowy i gruboziarnisty piaskowiec ciężkowicki, a pod nim – ponownie zielone i czerwone iły oraz łupki,

- kreda – ciemnoszare łupki i ciemne piaskowce.

Według autorów, tektonika fałdu nie jest jeszcze do końca wyjaśniona, ale fałd jest zdwojony, rozdzielony środkową synkliną, a oś fałdu jest zondulowana, tworząc obniżenia i wyniesienia.

W 1930 r. W. Rogala, S. Weigner i B. Bujalski w pracy pt.: „*Orzeczenie geologiczne w sprawie projektowanego wiercenia w Strachocinie*” opisują budowę geologiczną fałdu Strachociny i jest ona identyczna jak w pracy z 1929 r. Wydzielają oni dwa poziomy gazonośne:

- w eocenie – piaskowce ciężkowickie,
- w kredzie – w piaskowcach nawierconych pod szarymi łupkami kredowymi (są to łupki paleoceanne – przyp. autora).

W 1933 r. B. Bujalski w pracy pt.: „*Strachocina, geologia i statystyka naftowa Polski*” – rocznik 1933 przedstawia kompletną wiedzę na temat budowy geologicznej fałdu. W budowie fałdu, począwszy od góry, wydziela: warstwy krośnieńskie, łupki menilitowe z rogowcami, zielone i czerwone łupki ilaste, kilkudziesięciometrowy kompleks jasnych piaskowców nierównoziarnistych (równoważnik piaskowca ciężkowickiego), serię pstrych, zielonych i czerwonych łupków, łupki ciemnoszare typu czarnorzeckich oraz piaskowiec czarnorzecki. Odnośnie tektoniki, autor określa ją jako niejasną. Przedstawia szczegółowe profile petrograficzne odwiertów Strachocina-1 i 2. Do opracowania załączona jest schematyczna mapa geologiczna fałdu z otworami.

W latach 30. XX wieku, rejonem Górek, a więc obszarem bezpośrednio przyległym do fałdu Strachociny, zajmował się J. Obtulowicz, sporządzając mapę geologiczną fałdu na obszarze Turzego Pola w skali 1:25 000. Rejonem tym zajmował się też S. Zawadzki, po którym pozostało szczegółowe opracowanie materiału wiertniczego po otworze Polmin-Górki-1.

W okresie II wojny światowej rejon Górek kartował S. Krajewski, natomiast rejon Strachociny, aż po Sanok, był kartowany przez J. Hempla, który w trakcie tych prac wykonał m.in. ponad 2000 płytkich otworów świdrem belgijskim. Rezultatem tych prac była mapa geologiczna w skali 1:2880.

Dalsze prace geologiczne były prowadzone już po II wojnie światowej; prowadzeniem i obsługą geologiczną wierzeń zajmował się m.in. J. Obtulowicz przy współpra-

cy Z. Olewicza – do roku 1947, zaś w latach 1947–1950 zajmował się tym S. Wdowiarz, a następnie S. Depowski. W tym czasie trwały też prace kartograficzne. S. Wdowiarz wykonał częściowe zdjęcie fałdu w rejonie Pakoszówki i Strachociny.

W latach 1950–1954 w rejonie Górek i Woli Góreckiej prace kartograficzne wykonywał S. Depowski, ponadto uzupełnił też zdjęcie Pakoszówki i Strachociny pracami szurfowymi. Na tej podstawie powstała mapa geologiczna fałdu Strachociny oraz liczne przekroje geologiczne przez ten fałd. Mapa i przekroje powstały w latach 1953–1954.

Ostatecznym efektem wszystkich prowadzonych prac geologicznych na fałdzie Strachociny była „*Dokumentacja geologiczna złoża gazu ziemnego w Strachocina-Zabłotce*” (tak brzmi tytuł oryginalny opracowania), opracowana przez S. Depowskiego w latach 1954–1955. W pracy tej

autor zebrał, zestawiał i opracował między innymi wszystkie dane geologiczne dotyczące fałdu Strachociny, w tym:

- zestawiał zdjęcia kartograficzne J. Hempla, S. Wdowiarza oraz swoje i opracował powierzchniową mapę geologiczną fałdu Turze Pole-Strachocina-Zabłotce-Sanok, i osobno mapę geologiczną fałdu Strachociny – w skali 1:5000 (rysunek 1),
- opracował przekroje geologiczno-złożowe przez fałd Strachociny,
- opracował mapę strukturalną stropu horyzontu I piaskowców czarnorzeckich,
- opracował stratygrafię, litologię, tektonikę fałdu oraz zebrał wyniki badań: składu gazu, wód złożowych oraz własności skał zbiornikowych,
- zebrał i zestawiał metryki wszystkich odwierconych na ówczesny czas otworów z rejonu fałdu.

Rys. 1. Mapa geologiczna fałdu Strachociny opracowana w 1954 r. przez S. Depowskiego (na podstawie materiałów własnych oraz S. Wdowiarza i J. Hempla)

Stratygrafia fałdu Strachociny według Depowskiego

Stratygrafia fałdu Strachociny opracowana przez S. Depowskiego przedstawia się następująco:

Kreda dolna:

- dolne czarne łupki
Są to utwory zaliczone przez S. Wdowiarza, a później również przez S. Depowskiego, do dolnej kredy, jako ekwiwalent warstw lgockich typu śląskiego. S. Depowski dolne łupki opisuje (na podstawie wierceń i badań powierzchniowych) jako czarne, krzemionkowe łupki z drobną miką i niewielką ilością wkładek kwarcytowych szarych i drobnoziarnistych piaskowców. Wiek utworów określono jako barem.
- piaskowce gruboławicowe
Zalegający wyżej poziom piaskowcowy, znany z wierceń (otwory Las-8, Las-4 i Las-1), zbudowany jest w dolnej części z piaskowców szarych, drobno- i śred-

nioziarnistych, z wkładkami piaskowców jasnoszarych, rozsypliwych. Wyżej występują piaskowce szare, jasnoszare, średnioziarniste i kruche. W górze dominują piaskowce szare i białawe, rozsypliwie. Piaskowce przekładane są czarnymi łupkami.

- górne czarne łupki
Ponad poziomem piaskowcowym występują górne łupki, wykształcone jako zielonoszare i czarne łupki, w dolnej części z wkładkami szarych, rozsypliwych piaskowców.

Kreda górna:

- pstre łupki godulskie
Znane są one z wierceń na Strachocinie i Zabłotcach oraz z wychodni powierzchniowych na terenie Lasu. Autor opisuje je jako utwory zalegające bezpośrednio na czarnych, górnych łupkach. Najpierw są to łupki

plamiste zielono-szare, przechodzące stopniowo w łupki czerwone; w dole twarde, a w górze miękkie, bezwapniste. Wiek: górny alb-cenoman-turon. Miąższość: ok. 50–80 m.

- piaskowce czarnorzeckie
Piaskowce z Suchej Góry – na Strachocinie nie występują.
- margle fukoidowe
Według S. Depowskiego – znane są z wierceń na Strachocinie-20 i 22 oraz na powierzchni z miejscowości Las. Są to szare i zielono-szare margle grubotabliczkowe z fukoidami. W formie wkładek występują drobnotabliczkowe zielone łupki wapniste oraz twarde, zbite, wapniste piaskowce (drobnoziarniste z hieroglifami), a także margle, ku dołowi przechodzące bezpośrednio w łupki godulskie, co świadczy o nieobecności piaskowców Suchej Góry. Wiek: senon.
- piaskowce Suchej Góry
Piaskowce czarnorzeckie – znane z wierceń na Strachocinie – jest to seria piaskowców gruboławicowych, szarych i jasnoszarych, różnoziarnistych, z ziarnami kwarcu szarego i białego. W odmianach zlepieńcowatych zawierają one okruchy: granitów, wapieni stramberskich, czarnych skał femicznych, łupków krystalicznych, gnejsów i skaleni. Lepiszcze tych piaskowców jest wapniste.

Paleocen:

- łupki czarnorzeckie
Znane z wierceń na Strachocinie – są to ciemnoszare, częściowo zapiaszczone łupki z dużą ilością muskowitu, grubowarstwowane. W górnej części występują wkładki ciemnoszarych łupków o odcieniu zielonkawym. Wśród łupków występują cienkie wkładki margli syderyticznych. W górnej części występują kilkumetrowe wkładki pstrych łupków. Wiek: paleocen. Miąższość: ok. 100 m.
- II pstre łupki z piaskowcem ciężkowickim
Znane z odsłoneń na Strachocinie i z wierceń. Są to głównie czerwone łupki, z wkładkami zielonych. Wśród łupków występują soczewkowate wkładki piaskowców typu ciężkowickiego. Są to piaskowce jasnoszare, różnoziarniste, słabospoiste, zbudowane głównie z kwarcu. Miąższość: zmienna – do 80 m.

Eocen:

- II łupki zielono-szare z piaskowcami hieroglifowymi
Są zielonoszare, czasami o ciemniejszych odcieniach, z wkładkami piaskowców szarych, średnioziarnistych, glaukonitycznych, najczęściej słabospoistych. Ku górze ilość piaskowców maleje. Wśród łupków występują

wkładki margli syderyticznych i żółtej lub zielonawej skały pelitycznej, krzemienistej. Miąższość: zmienna – do 80 m.

- I pstre łupki z piaskowcem ciężkowickim
Znane z odsłoneń i wierceń na Strachocinie. Są to zielonoszare i czerwone, malinowe lub wiśniowe łupki, często plamiste, z wkładkami zielonoszarych piaskowców, drobnoziarnistych, twardych i zbitych, z niewielkimi soczewkami piaskowców ciężkowickich.
- I łupki zielonoszare
Są to łupki zielonoszare, z wkładkami (do 10%) piaskowców glaukonitycznych, drobnoziarnistych, twardych i zbitych, z wkładkami margli syderyticzno-rodochrozytowych i łupków krzemienistych.
- warstwy podmenilitowe
W niższych partiach są to margle globigerynowe, zielonoszare, miękkie, grubotabliczkowe, silnie burzące z HCl, występujące w soczewkach miąższości do 10 m. Powyżej margli występują piaskowce podrogowcowe. Są to piaskowce szare, gruboławicowe, średnioziarniste z muskowitem, słabospoiste, czasami zlepieńcowate, z wkładkami brązowych łupków. Piaskowce są wapniste. Serię podrogowcową kończą zlepieńce szare, brunatnawe, z okruchami muszli małży, ślimaków, zębów ryb i mszywiolów.
- seria menilitowa
Złożona jest (patrząc od dołu) z naprzemianległych margli rogowcowych, rogowców i łupków brunatnych. Miąższość: 80–100 m.

Oligocen:

- warstwy krośnieńskie dolne
Jest to seria piaskowców gruboławicowych, szarych, słabospoistych, z licznym muskowitem, silnie wapniste, z detrytusem roślinnym. Piaskowce są rozdzielane ciemnoszarymi łupkami. Występują też 2–3 wkładki sferosyderytów barwy szarej, z odcieniem brunatnym.
- łupki jasielskie
Łupki jasielskie – czekoladowe, drobnolaminowane łupki, wietrzejące biało, z fauną ryb.
- warstwy krośnieńskie górne
Warstwy krośnieńskie dolne – są to głównie szare (czasami zielonkawe) łupki z mika, silnie wapniste, z wkładkami do 20% piaskowców, o warstwowaniu spływowym – również silnie wapniste.

Tektonika fałdu

Rejon fałdu Strachociny został przez S. Depowskiego (1955 r.) zaliczony do tzw. „regionu śląskiego”, czyli jed-

nostki śląskiej, określanej również mianem czarnorzeckiej. Jednostka ta składała się w omawianym rejonie z:

- antykliny Grabownicy, która stanowi czoło nasunięcia jednostki śląskiej,
- synkliny Brzozowa, położonej na południe,
- fałdu Strachociny,

Na południe od fałdu Strachociny znajduje się obszar centralnej depresji karpackiej, z przylegającym do fałdu siodłem Trześniowa i – dalej na południe – fałdem Wróblika.

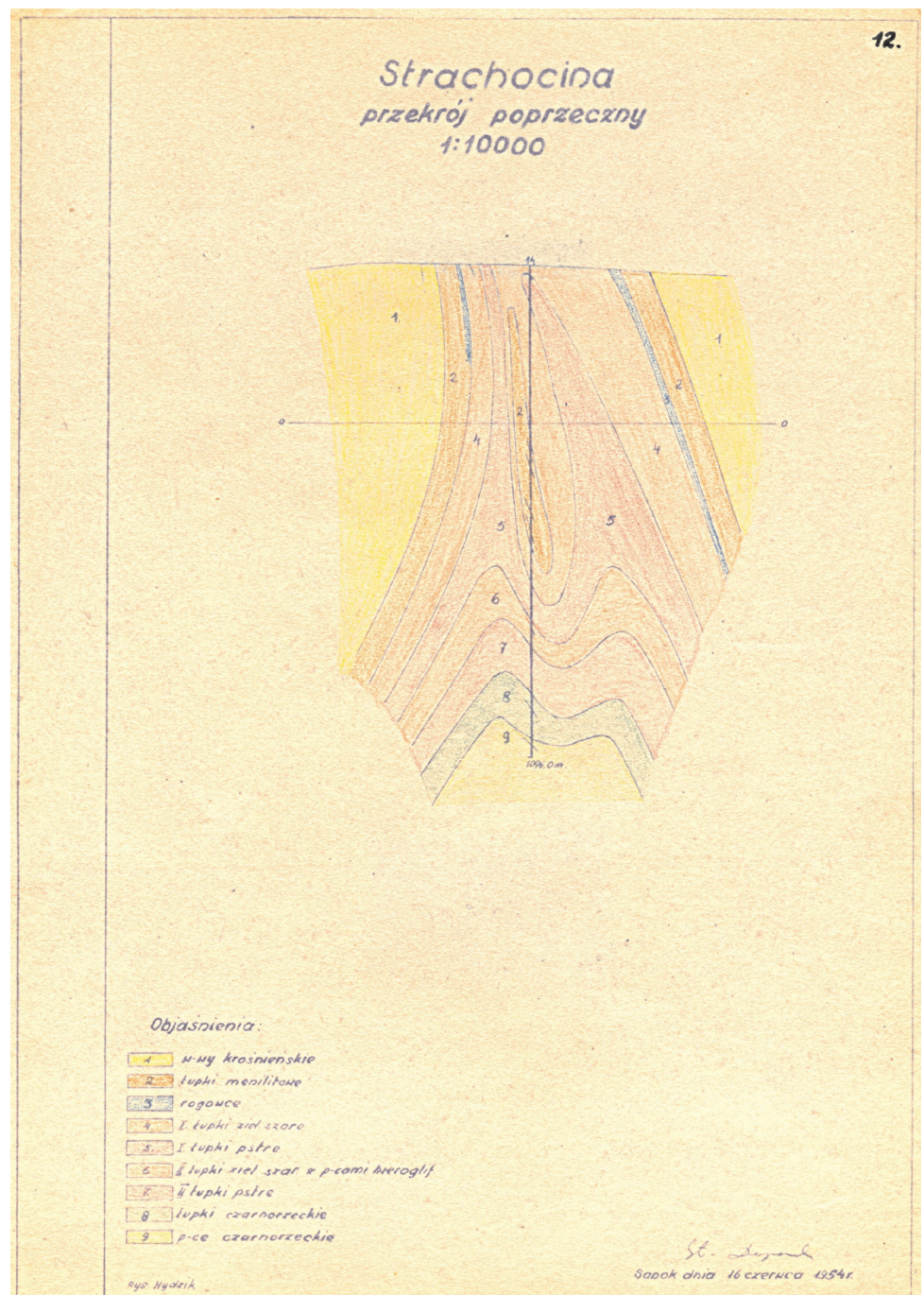
Fałd Strachociny jest elementem większego fałdu biegnącego na kierunku NW-SE i opisywanego pod nazwą fałd Zmiennica-Turze Pole-Strachocina-Sanok. Na wschód od Sanoka fałd ten zanika, natomiast w kierunku północno-zachodnim fałd rozwija się i na powierzchni ukazują się coraz starsze ogniwa, aż do kredy dolnej (w rejonie Komborni i Czarnorzek).

W rejonie Strachociny budowa fałdu przedstawia się następująco (rysunek 1): na wschód od Pakoszówki, wzdłuż poprzecznych uskoku fałd, w kierunku północno-zachodnim następuje wynurzenie się fałdu, przy czym na odcinku Pakoszówka-Wola Górecka fałd ma charakter podwojony. Antyklina południowa, mniejsza, z warstwami menilitowymi w jądrze, zanika w rejonie Woli Góreckiej, natomiast antyklina północna – z warstwami hieroglifowymi i pstrymi w jądrze – biegnie dalej, aż po wieś Górki, gdzie na poprzeczym uskoku fałd zostaje zrzucony tak, że zachodnie skrzydło uskoku jest obniżone.

W części zachodniej fałdu, a dokładniej w rejonie otworu S-3, autorzy mapy geologicznej zaznaczają jeszcze jedną, poprzeczną strefę dyslokacyjną, wzdłuż której skrzydło zachodnie uskoku jest nieznacznie wyniesione w stosunku do skrzydła wschodniego. Według S. Depowskiego ta strefa uskoko-

wa dzieli fałd na blok wschodni i blok Górek (zachodni), zaznaczający się również w głębiej leżących piaskowcach czarnorzeckich (istebniańskich) – co miało się objawiać różnymi ciśnieniami podczas eksploatacji gazu.

W partii jądrowej antykliny głównej (czyli północnej), na powierzchni odsłaniają się (jak to już wspomniano wcześniej) warstwy hieroglifowe i pstre, które największą szerokość osiągają w części wschodniej i zachodniej fałdu, zaś najmniejszą – w części centralnej. Na skrzydłach występują warstwy menilitowe oraz krośnieńskie. We-

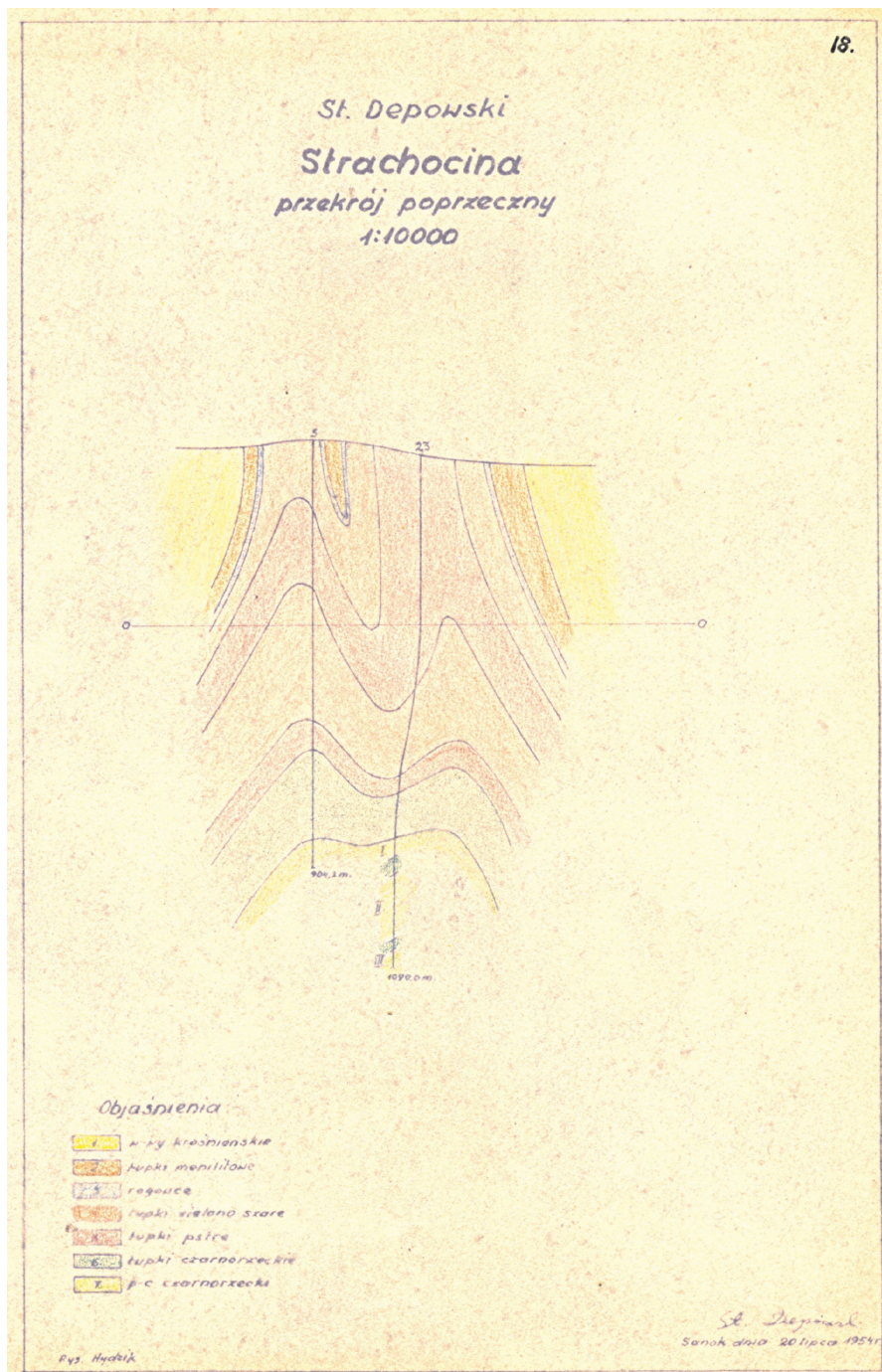
Rys. 2. Przekrój poprzeczny przez fałd Strachociny, opracowany przez S. Depowskiego w 1954 r.

dług autorów mapy, na skrzydłach fałdu (szczególnie w jego części południowej, między Pakosząwką a Wolą Górecką) występują liczne, nieduże strefy uskokowe, o charakterze zrzutowo-przesuwczym.

Strefa synklinalna, występująca między antyklina północną, a południową, jest wypełniona warstwami menilitowymi. Brak serii rogowej w menilitach wskazuje, że miejscami strefa synklinalna jest wykształcona jako łuska tektoniczna, zawierająca jedynie jedno skrzydło synkliny.

Upady warstw na fałdzie są zróżnicowane i wynoszą od kilku do ponad 80 stopni, a zdarzają się też upady odwrócone. Przeważają upady rzędu 30–70 stopni, przy czym zaznacza się wzrost upadów na skrzydłach i ich zmniejszanie w strefach osiowych fałdów. Upady i tektonikę fałdu najlepiej obrazują przekroje geologiczne (rysunki 2 i 3).

Interpretacja budowy geologicznej fałdu Strachociny zaproponowana przez S. Depowskiego w dużej mierze jest aktualna do dziś. Nowsze wiercenia oraz nowe, uzyskane ostatnio dane powierzchniowe wskazują natomiast, że możliwe i konieczne jest uściślenie zarówno budowy powierzchniowej, jak i wglębnej fałdu, co pozwoli na zaktualizowanie ponad półwiecznej już mapy geologicznej fałdu Strachociny.

Rys. 3. Przekrój poprzeczny przez fałd Strachociny, opracowany przez S. Depowskiego w 1954 r.

Artykuł nadesłano do Redakcji 20.04.2010 r. Przyjęto do druku 18.05.2010 r.

Recenzent: prof. dr hab. inż. Andrzej Kostecki

Literatura

- [1] Chyła K.: *Aneks do dokumentacji geologicznej złóż gazu ziemnego w Strachocinie i Sanoku*. Sanok, 1957.
- [2] Depowski S.: *Dokumentacja geologiczna złóż gazów ziemnych Strachocina-Zabłotce*. Sanok, 1954.

Mgr Mariusz MIZIOLEK – geolog, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pracuje w Zakładzie Podziemnego Magazynowania Gazu INiG. Zajmuje się geologią podziemnych magazynów gazu zapadliska przedkarpackiego i Karpat oraz analizą geologiczno-złożową PMG oraz złóż gazu ziemnego. Współautor m.in. kilku dokumentacji geologicznych z rejonu zapadliska przedkarpackiego i Karpat.